

Motion till riksdagen 2010/11:U16

av **Karin Åström m.fl. (S)**
med anledning av skr. 2010/11:90

Nordiskt samarbete 2010

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det nordiska samarbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete i norra Europa: Barentsregionen och de arktiska regionerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gränshinder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Nordiska rådet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om närområdet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Barentssamarbetet.

Det nordiska samarbetet

Närområdet och de nordiska grannländerna har en stark folklig förankring och en självklar ställning för Sverige. I Norden finns också ett flertal av Sveriges viktigaste handels- och samarbetspartner.

Det nordiska samarbetet utgår från ett gemensamt kulturarv och en språklig gemenskap och vilar på gemensamma värderingar i fråga om demokrati, rättvisa och rättsstat. Samarbetet mellan de nordiska länderna spänner över alla samhällsområden, och på många sätt är det nordiska samarbetet unikt vid en internationell jämförelse. Samarbete och öppenhet har gjort Norden till en välfärdsregion av världsklass.

Framgångarna är dock inte tillräckliga för att möta dagens och framför allt morgondagens globala utmaningar, varför ett än mera utvecklat och förstärkt samarbete behövs.

Fel! Okänt namn på

Genom att samtliga nordiska länder deltar på den europeiska marknaden har det nordiska samarbetet stärkts. Sveriges, Finlands och Danmarks medlemskap i EU och Norges och Islands tillhörighet till det europeiska ekonomiska samarbetsområdet påverkar det nordiska samarbetet positivt. Islands ansökan om EU-medlemskap påverkar samarbetet ytterligare i positiv riktning, och de baltiska staternas inträde i EU har dessutom skapat ytterligare dynamik i de nordiska ländernas samarbete med närområdet. I det nordiska samarbetet deltar även de självstyrande områdena Åland, Grönland och Färöarna.

Samarbete i norra Europa: Barents och de arktiska regionerna

Politiken för den nordliga dimensionen utvecklas mot en gemensam politik för Ryssland, Norge och Island. Det handlar om nära samarbete i regionen mellan olika aktörer. Tanken är att förbättra samarbetet mellan EU och regionala aktörer, i syfte att utveckla en effektiv arbetsfördelning som bygger på respektive aktörs specifika kompetens, erfarenheter och geografiska arbetsområden. Samarbetet på regional och lokal nivå bedöms som mycket viktigt i likhet med samverkan med näringslivet och frivilliga organisationer.

I Barentsregionen och de arktiska regionerna finns förutsättningar att få till stånd ett konstruktivt samarbete med Ryssland i frågor som rör energi, klimat, gränsöverskridande brottslighet och kommunikationer. Vi vill utveckla ett förtroendeskapande samarbete i norra Europa.

Sverige deltar på regeringssidan i samarbete inom ramen för Arktiska rådet, Barentsrådet och Nordiska ministerrådet samt i arbetet med EU:s nordliga dimension. Sverige kommer att vara ordförande för Arktiska rådet 2011–2013 och är ordförande för Barentsrådet 2009–2011. Samarbete sker även på den parlamentariska sidan, gällande både Arktis och Barents, där diskussioner förs om människors hälsa, sociala miljö och ekonomiska förutsättningar samt om klimat och miljö.

Det är av vikt att även Sverige utarbetar en egen sammanhållen strategi, handlingsplan, för arbetet inom den nordliga dimensionen inom prioriterade områden:

- ? ekonomi och infrastruktur
- ? utbildning och mänskliga resurser
- ? miljöfrågor
- ? gränsöverskridande samarbete
- ? rättsliga frågor.

Arktis är i blickpunkt i världen i dag. Klimatförändringen leder till ett ökat intresse för exploatering av resurser som olja, gas och mineraler. Flera länder vill utöka sina territorier, och områdets säkerhetspolitiska betydelse ökar.

Fel! Okänt namn på

Enligt de flesta forskare är Arktis en av de delar på jorden där klimatförändringar redan är mycket märkbara. Det är förändringar som får direkta effekter för befolkningen i Arktis, samtidigt som de ger följdverkningar på hela det globala klimatsystemet.

Det behövs ett djupt och omfattande svenskt engagemang i Arktis. Vi har mycket att vinna på det, som ett nordligt land med 2/3 av vårt land norr om 60:e breddgraden. Vi har också mycket att bidra med, som en nation med gamla och starka traditioner inom polarforskning och en hög profil i internationell samverkan om frågor som gäller miljö, naturresurser, minoriteter och rättigheter.

Det gäller från svensk sida att ytterligare främja den arktiska regionen och utveckla forskningen i Arktis. Ett område inom polarforskningen där Sverige bör flytta fram sina positioner handlar om att utveckla observationssystem och arbeta för genomförande av den pågående SAON-processen inom Arktiska rådet och för att tillgängligheten till data säkras.

University of Arctic omfattar i dag ett samarbete mellan 50 medlemsorganisationer, universitet och högskolor. För den svenska delen står Luleå universitet, Umeå universitet och Mittuniversitet. Samarbetet förbättrar möjligheterna för den arktiska regionen att ta del av högre utbildning och förstärker speciellt forskningen om klimatfrågor. Sverige bör delta fullt ut i verksamheten.

Polaråret 1957–1958 gav upphov till Antarktisktraktaten som kom att innebära att alla djur och växter skyddades fr.o.m. 1991 i femtio år framåt, och världen undvek en storskalig konflikt om de resurser som finns där. Det är viktigt att Sverige nu initierar en genomgång av existerande rättsordningar som berör Arktis för en fortsatt diskussion om att stärka och att utöka dem där så behövs. Arktiska rådet är samarbetsorganet mellan regionens åtta länder som ska säkerställa en fredlig dialog med målet att arbeta för att skydda och värna den arktiska miljön.

De delar av Arktis som historiskt har varit skyddade, på grund av ett permanent havsistäcke, måste skyddas med ett starkt bindande regelverk och fredas från naturgas- och oljeexploatering och destruktivt fiske. I resten av Arktis bör ingen ny oljeborrning eller djuphavsborrning tillåtas, och inte heller fiske med destruktiva redskap eller på hotade fiskbestånd. Det innebär att förvaltningsplaner som följer vetenskapliga råd snabbt bör upprättas för ett uthålligt fiske.

Som ett av få länder i Arktiska rådet utan ekonomiska intressen i Norra ishavet har Sverige som ordförandeland en lysande möjlighet att arbeta för att ett sådant skydd blir möjligt. Samma anda av samarbete och hänsyn som gjorde sig gällande när Antarktis skyddades borde kunna prägladiskussionerna om Arktis i dag, även om regelverken och verktygen för att få till stånd ett skydd skiljer sig åt mellan de två polerna. Vi anser att satsningar bör göras för att långsiktigt skydda den arktiska miljön och stödja den lokala befolkningens ekonomi, hälsa och kultur.

Fel! Okänt namn

Gränshinder

En viktig fråga för det nordiska samarbetet har alltid varit att främja integration mellan de nordiska länderna och att underlätta för medborgarna att röra sig över landgränserna. Under Sveriges ordförandeskap i det nordiska regeringssamarbetet 2003 lyftes särskilt frågorna om avveckling av hinder för personers rörlighet över de nordiska gränserna fram.

Gränshindersarbetet spänner över ett flertal politikområden. Avvecklingen av gränshinder bidrar även till att Sverige och Norden som region kan verka mer framgångsrikt internationellt.

Även om integrationen mellan länderna och de olika regionerna i Norden har kommit långt återstår ändå problem. De nordiska ländernas regelverk skiljer sig fortfarande åt, vilket medför problem för människor, organisationer och företag. Nya direktiv från EU som innebär lagförändringar medför även att det kontinuerligt uppstår ny gränshinderproblematik, särskilt gentemot de länder i Norden som inte tillhör EU. Det är därför behövligt med ett fortlöpande gränshindersamarbete utifrån detta för att minimera de problem som ofta uppkommer.

När det gäller Öresundsförbindelsen har den väsentligt förbättrat möjligheterna till integration i Öresundsregionen. Integrationen bidrar till att stärka tillväxten, och arbetet med att undanröja hinder är ett måste för att regionens fulla potential ska kunna utnyttjas. Det är därför viktigt att skillnaderna i bland annat ländernas regelverk och skattesystem minskas för att därigenom så långt möjligt eliminera problemen för dem som rör sig över gränserna.

Vi socialdemokrater anser att det är naturligt och viktigt att öka integrationsinsatserna ytterligare.

Det är av vikt att fortsätta att stödja och utveckla de olika organ som jobbar praktiskt med att lösa gränshinder.

Nordiska rådet

Möjligheten för nationella parlamentariker att delta i internationella processer och sammanhang är en demokratifråga. De folkvalda nationella parlamentarikerna utgör en viktig länk mellan olika beslutsfattande nivåer i en globaliserad värld. Det politiska uppdraget innebär bland mycket annat opinionsbildning samt informations- och kunskapsspridning. Parlamentariker är också den länk som för medborgarnas synpunkter och idéer vidare såväl på lokal och regional nivå som i nationella och internationella sammanhang. Även när det gäller genomförande och uppföljning av redan beslutade åtgärder och åtaganden har nationella parlament och parlamentariker av hävd en viktig uppgift. Genom ett deltagande av direktvalda parlamentariker stärks legitimiteten i hela implementeringsprocessen.

För det nordiska samarbetet fyller Nordiska rådet en viktig funktion inte minst när det gäller att driva på och kontrollera de nordiska regeringarnas

samarbete. En styrka för de nordiska länderna är också att många ledamöter i de nationella parlamenten engagerar sig i det nordiska samarbetet.

Vi socialdemokrater anser att det är nödvändigt att ytterligare stärka det inomnordiska samarbetet samt byggandet av nätverk, som i sin tur kan öka det nordiska inflytandet i EU och i andra samlingsorgan.

Närområdet

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har ett nära samarbete med flera internationella, nationella och regionala organisationer utanför Norden och då främst Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Det övergripande målet för det nordiska samarbetet med närområdet är att bidra till en säker, stabil utveckling i området, att stärka demokratin och att öka värdegemenskapen i den nordliga delen av Europa.

De nätverk som innefattar nordvästra Ryssland har under senare år byggts ut i en betydande omfattning. De nuvarande riktlinjerna för samarbetet med närområdet innebär bland annat att Nordiska ministerrådets tyngdpunkt i satsningar förskjutits från de baltiska staterna till nordvästra Ryssland.

Ministerrådets program för arktiskt samarbete syftar till att ge de samnordiska insatserna ett speciellt mervärde i förhållande till andra aktiviteter och insatser med inriktning på Arktis. Viktiga frågor är ursprungsbefolkningens levnadsvillkor, klimatförändringar och utbredningen av föroreningar i den arktiska miljön.

Vi socialdemokrater anser det vara av stor vikt att arbetet med frågor som rör Barentsregionen förstärks och att arbetet sker såväl på nationell nivå som i samarbete med regionala insatser.

Barentssamarbetet

Regionen kring Barents hav är ett av de ekonomiskt viktigaste och intressantaste områdena i Europa främst på grund av den rika tillgången på naturresurser. I området, som är den sista orörda reserven av naturtillgångar, finns olja, naturgas och mineraler. Dessa kommer att utvinnas under de kommande decennierna – under förutsättning att miljömålen är uppfyllda.

Under Barents hav finns ett stort antal fyndigheter med framför allt naturgas som till exempel Shtokmanfältet. Stora olje- och gastillgångar har även hittats i havet utanför Finnmark, Troms och Nordland. Man väntar sig att göra nya olje- och gasfynd i den norska delen av Barents hav under de närmaste åren. I Norge, Sverige och Finland och på Kolahalvön finns det dessutom fler mineraler än på någon annan plats i världen. En kraftigt ökad mineralprospektering sker i området som resulterat i att många nya gruvor öppnats.

Den pågående klimatförändringen innebär för de arktiska regionerna och Barentsregionen att glaciärer och havsis smälter undan i större omfattning än

Fel! Okänt namn på

tidigare. Miljö- och klimatmässigt är det en farlig utveckling, men på sitt sätt skapar den nya förutsättningar för nya transportvägar i Barents hav och Norra ishavet. På sikt kommer man med all sannolikhet att kunna frakta varor till havs genom området året om.

Vid Harvarduniversitetet i USA har experter räknat fram att den nordliga fartygsrutten skulle innebära stora besparingar för framtida transporter mellan de ekonomiskt framgångsrika länderna i Europa och Asien. Men samtidigt som de förändrade klimatförhållandena i området ger nya möjligheter kan det också leda till säkerhetspolitiska risker med helt nya konflikter som följd. Redan i dag ser vi en pågående dragkamp om Arktis tillhörighet, där Ryssland med sin flagga på havsbotten markerat sin uppfattning i denna speciella ägarfråga. Framför allt Norge men även Danmark och Kanada har också uttalat sina uppfattningar i denna fråga.

Liksom tidigare påpekats är det viktigt att Sverige nu initierar en genomgång av existerande rättsordningar som berör såväl Barentsregion som de arktiska regionerna för en fortsatt diskussion om att stärka och att utöka dem där så behövs. Arktiska rådet och Barentsrådet är samarbetsorgan mellan regionernas åtta respektive fyra länder som ska säkerställa en fredlig dialog med målet att arbeta för att skydda och värna den arktiska miljön.

I Barentsregionen bor drygt 5,9 miljoner människor, varav merparten, 4,3 miljoner, har sin hemvist i Ryssland. Samarbetet mellan stater som har intresse i Arktis och i området kring Barents hav bedrivs på regionnivå i Barentsrådet och i Arktiska rådet. Regionrådet består av representanter för förvaltningarna i den geografiska regionen Barents. Från Finland deltar landskapen Lappland, Norra Österbotten och Kajanaland, från Norge länen Nordland, Troms och Finnmark och från Sverige Norrbottens och Västerbottens län. Från Ryssland är det regionerna Arkhangelsk och Karelen som deltar samt republiken Komi, Murmanskregionen och det autonoma distriktet Nenetsia.

I området finns flera minoritetsfolk, bl.a. samer, nenetser och vesper. Syftet med Barentssamarbetet är att säkerställa fred och säkerhet samt att skapa en socialt, ekonomiskt och miljömedvetet hållbar utveckling i området och i Europa som helhet. Detta kan bl.a. ske genom att kontakterna mellan människorna i området utvecklas och den regionala identiteten stärks.

Det finns en lång samarbetstradition i Barentsområdet. Redan i början av 1960-talet tillkom Sveriges nordkalottkommitté, ett samarbete med de fyra involverade länderna under temat folkets diplomati.

Det regionala Barentssamarbetet arbetar utifrån fem viktiga insatsområden:

- ? näringslivsutveckling och infrastruktur
- ? kompetens och utbildning
- ? miljö och hälsa
- ? välfärd och kultur
- ? ursprungsbefolkningsfrågor.

Den kunskap och kompetens som vuxit fram i området kring dessa frågor är betydande och måste bibehållas och ytterligare utvecklas. Det är av stor vikt att alla goda krafter, exempelvis företag, myndigheter, kommuner, universitet

Fel! Okänt namn på

och enskilda, samverkar. För detta fordras en fortsatt bra samordning, information och en väl utbyggd och fungerande infrastruktur.

Den ekonomiska aktiviteten i den nordliga regionen ökar dessutom och därmed också regionens ekonomiska och säkerhetspolitiska betydelse, vilket innebär att en sammanhållen politik för det nordliga området behövs.

Med ett större engagemang från svensk sida kan vi övervaka vad som händer i området från säkerhetssynpunkt, samtidigt som Sveriges miljöteknologi skulle komma väl till pass i den känsliga miljön i området.

Vi socialdemokrater anser att det är av största vikt att Barentssamarbetet stärks och fördjupas ytterligare på samtliga fem insatsområden, samtidigt som det svenska deltagandet bör baseras än mer än tidigare på regionala strukturer och Sverige även bör utveckla en sammanhållen strategi på nationell nivå.

Stockholm den 12 maj 2011

Karin Åström (S)

Urban Ahlin (S)

Kent Härstedt (S)

Carin Runeson (S)

Désirée Liljevall (S)

Carina Hägg (S)

Kenneth G Forslund (S)

Olle Thorell (S)